

Macht en nederigheid

TEKST:

Thomas Maarten van der Zwan

Op het eerste gezicht lijken macht en nederigheid elkaar uit te sluiten. De wereld is aan de schreeuwlelijken en haantje-de-voorstes, dat kan ieder kind je vertellen. Wie zich niet met ellebogenwerk naar de eersterangs zitplaatsen werkt is veroemd tot een schaduwhoekje. Wat kan Jezus dan hebben bedoeld toen hij in de Bergrede verkondigde dat zij die zich vernederen zullen worden verheven?

Een uitzonderlijk krachtige vorm van nederigheid is vergeving. Even gechargeerd gesteld: Rudolf Höss, de langstzittende kampcommandant van Auschwitz, zou in een bepaald opzicht volkomen machteloos staan tegenover een gevangene die het kamp overleeft en hem na de bevrijding vergeeft. Iemand die slechts zwijgend toeziet en keer op keer de hand reikt, begint op den duur te functioneren als een confronterende spiegel, die de schuldige toont hoe al zijn woeste getier in wezen binnen een vierkante meter plaatsvindt en uiteindelijk slechts hemzelf volledig uitput. Vergeving voltrekt zich dus langs een verticale as: de vergevingsgezinde stelt zich kwetsbaar op maar verheft zich tegelijkertijd ook boven het object van zijn vergeving.

Stel je voor dat we ter biecht gaan bij een hond of een koe, die ons niet kunnen verstaan, onze schuld niet eens kunnen begrijpen, maar die toch hun kop tegen ons aan vleien en ons verzoek om vergiffenis stomweg met genegenheid beantwoorden. Bestaat er een krachtigere manier om met onze donkere kanten te worden geconfronteerd?

In de film *Bad Lieutenant* (de versie van Abel Ferrara uit 1992, met Harvey Keitel in de hoofdrol) wordt de kracht van vergeving mooi verbeeld. De protagonist, een corrupte politieagent, wordt in een lege kerk overmand door schuldbesef en laat zich voor het

altaar jammerend op zijn knieën vallen. In het kerkpad verschijnt plotseling Jezus, met doornenkroon, gehavend gezicht, bebloede torso en gescheurde lendendoek. Maar hoe de door spijt verscheurde politieagent ook smeekt om een reactie, die gewonde, halfnaakte man antwoordt niet en blijft slechts roerloos staan – dat is zijn antwoord: hij zal altijd slechts ontvangen, zonder te oordelen.

Wees Jezus in zijn Bergrede misschien al vooruit naar zijn eigen lijdensweg en dood? Hij was het immers zelf die zich volkomen vernederde, door aan het kruis te vragen om vergiffenis voor zijn verraders en moordenaars. Met dat ultieme verzoek verhief hij zichzelf tot eeuwig symbool van naastenliefde. In die hoedanigheid veroverde hij hele continenten, drong hij miljarden huiskamers en harten binnen, bood hij aan tallozen hoop en troost. Over macht gesproken...

Jezus stierf in de haast bovennatuurlijke waardigheid zelf nooit vervallen te zijn tot het geweld van zijn omgeving. Hij legde de blinde beestachtigheid van de mens bloot door zich eraan over te geven, tot in de dood. Gelukkig is die daad in viervoud vastgelegd door de evangelisten. Daardoor kunnen wij nog altijd ieder jaar met Pasen stilstaan bij de macht die kan schuilgaan in nederigheid.

T.M. van der Zwan (34) studeerde songwriting en taal- en letterkunde en studeerde tevens af als leerkracht. Zijn website www.tmvanderzwan.com biedt een overzicht van zijn werkzaamheden als kunstenaar.